QORTI CIVILI PRIM`AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT MCKEON

Illum il-Hamis 10 ta` Jannar 2019

Kawza Nru. 1
Rik. Nru. 100/16/1 JZM

Grace Spiteri

kontra

L-Avukat Generali

Il-Qorti :

Rat ir-rikors li pprezenta l-intimat fit-30 ta` Ottubru 2018.

Rat id-digriet taghha tat-8 ta` Novembru 2018.

Rat ir-risposta li pprezentat ir-rikorrenti fis-16 ta` Novembru 2018.

Rat l-atti tal-kawza.

Ikkunsidrat :

L-Avukat Generali qieghed jitlob ghall-fini tal-procediment tal-lum il-kjamata fil-kawza tal-persuni li huma konvenuti fil-kawza Rik. Nru. 100/2015 LM, f`liema kawza, mill-kondotta tal-Imhallef sedenti fil-konfront taghha, u ghar-ragunijiet li fissret, konfortata mix-xiehda tal-avukat taghha, ir-rikorrenti qeghda tilmenta bhala l-qofol tar-raguni li wasslitha biex tipprocedi bir-rikors kostituzzjonali odjern ghal vjolazzjoni tal-jedd taghha ghal smigh xieraq.

Ikkunsidrat :

Il-Qorti tirreferi ghall-<u>Art 960 u 961 tal-Kap 12</u>.

<u>L-Art 960 tal-Kap 12</u> jaqra hekk :-

"*Kull min juri b`sodisfazzjon tal-qorti li huwa ghandu*

interess f`kawza li tkun miexja bejn partijiet ohra, jista` fuq rikors, jigi mdahhal in statu et terminis, bhala parti fil-kawza, f`kull waqt taghha, sew fil-qorti tal-ewwel grad kemm fil-qorti fi grad ta` appell; izda dan l-intervent fil-kawza ma jwaqqafx il-proceduri taghha."

<u>L-Art 961 tal-Kap. 12</u> jaqra hekk :-

"*Tista` wkoll terza persuna, b`digriet tal-Qorti, f`kull waqt tal-kawza qabel is-sentenza, tigi msejha f `kawza miexja bejn partijiet ohra fil-Qorti tal-ewwel grad, sew fuq talba ta` wahda mill- partijiet kemm ukoll minghajr dik it-talba.*"

Anke dan premess,

Il-Qorti tirrileva li fid-decizjoni illi tat fit-18 ta` Novembru 1998 fil-kawza "**<u>Direttur Generali ta` l-Avjazzjonji Civili vs Panta Contracting Limited et</u>**" din il-Qorti diversament presjeduta ppronunzjat ruhha hekk dwar fejn tkun mehtiega kjamata fil-kawza :-

"In linea tradizzjonali sabiex ikun hemm integrita` tal-giudizzju, b` mod li l-presenza ta` tali terza persuna tkun indispensabbli ghar-reintegrazzjoni u kompletezza tal-proceduri.

Ricentement kien hemm diversi kazi fejn giet ordnata il-kjamata in kawza anke jekk il-giudizzju kien integru, u dan sabiex jigu salvagwardjati d-drittijiet ta` min ikun direttament interessat fl-ewwel azzjoni giudizzjarja u li aktar warajha iggib azzjoni ohra, bhala konsegwenza taghha (**Joseph Riolo pro. et noe vs Carmel Muscat et** - App. Civ. 15 ta` Novembru 1991)."

Il-procedura **mahsuba mil-ligi stess** tal-kjamata fil-kawza kienet applikata mill-qrati taghna sabiex :-

(a) jigu evitati multiplicita ta` kawzi u gudizzji : "**Alfred Zammit Cutajar vs Joseph Formosa**" (App.Civ. 26 ta` Gunju 1961) ;

(b) tigi evitata possibilita ta` gudizzji konfliggenti u rikorsi ghar-rifuzjoni : "**A.J.C. Barboro vs Camelo Mallia**" (App. Civ. 26 ta` Ottubru 1956) ;

(c) l-interess tal-konvenut fil-konfront ta` terza persuna jigi protett – "**Joseph Calleja vs Av. Joseph Micallef et noe**" (Prim Awla. 11 ta` Marzu 1952) ;

(d) ikun fl-interess ta` t-terza persuna u l-attur illi l-gudizzju jkun osservat sew : "**Anthony Cini vs Joseph Demanuele"** (App.Civ. 8 ta` Frar 1946)".

Dan premess,

Il-Qorti tirreferi ghas-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell fis-27 ta` Jannar 1997 fil-kawza "**Anthony Azzopardi et vs Calcedonio sive Donald Attard**

<u>et</u>" fejn inghad hekk :-

> *"Il-kjamata in kawza hija kostitwita mill-interess tal-persuna li tkun u malli jigi rikonoxxut dan l-interess, il-Qorti ghandha d-dover li tordnah".*

> *"L-interess mehtieg biex jiggustifika dan il-provvediment huwa dak stess li huwa rikjest bil-ligi biex tigi proposta azzjoni jew biex tista` tigi opposta kontestazzjoni. Imma dan l-interess jista` jkun anke l-komunjoni tal-kontroversja fis-sens li l-kjamat fil-kawza, minghajr majigi kundannat jew liberat, ikun jista` jizviluppa r-ragunijiet tieghu favur jew kontra l-attur".*

(ara wkoll **<u>Joseph Cassar vs George Pace pro. et. nomine</u>** deciza fis-6 ta` Ottubru 2000 mill-Qorti tal-Appell; **<u>Joseph Riolo pro. et noe vs Carmel Muscat et</u>** - App. Civ. 15 ta` Novembru.1991 ; **<u>Michael Cutajar proprio et nomine Vs S.C. & Company Limited</u>** deciza fit-8 ta`Ottubru 2004 u **<u>Saviour Borg et. vs Joseph Degiorgio et.</u>** deciza fl-1 ta`Lulju 1999)

Fis-sentenza li tat din il-Qorti diversament presjeduta fil-kawza fl-ismijiet "**<u>Emanuel Camilleri vs Spettur Louise Calleja et</u>**" fis-6 ta` Mejju 2014, kienet trattata talba ghas-sejha fil-kawza fil-kors ta` azzjoni dwar ksur ta` jedd fondamentali.

Il-Qorti qalet hekk :-

> *"Illi huwa maghruf li biex il-Qorti tilqa` talba ghal sejha fil-kawza ta` terzi jehtieg jintwera li jkunu jezistu l-elementi mitluba mid-duttrina l-izjed stabilita f`dan ir-rigward. Minn kliem il-ligi, s-sejha fil-kawza ta` terza persuna waqt li l-kawza tkun miexja bejn partijiet ohrajn tista` tintalab biss meta l-kawza tkun ghadha ma thallietx ghas-sentenza u biss fi procediment li jkun ghadu fl-ewwel istanza. Izda tali sejha tista` ssir kemm fuq talba ta` xi wahda mill-partijiet u kif ukoll, minghajr dik it-talba, mill-Qorti nnifisha jekk*

*jidhrilha li huwa xieraq li dan isir (ara per ezempju P.A. JSP 4.5.1992 fil-kawza fl-ismijiet **Jean Depasquale noe vs David Jones**);*

Illi l-principju ewlieni li ghandu jitqies huwa li l-imsejjah fil-kawza, b`differenza minn dak li jkun indahal fil-kawza minn rajh in statu et terminis, jitqies bhallikieku kien imharrek u, kif juri l-artikolu 962, bis-sentenza moghtija f`dik il-kawza jista` jinheles jew jigi kundannat daqslikieku l-kawza inharget mill-bidunett kontrih;

Illi s-sejha fil-kawza, jew kif kien maghruf fl-imghoddi,

*l-intervent koatt (biex jintgharaf mill-intervent volontarju li ghalih japplika l-artikolu 960 tal-Kap 12), ghandha l-ghan li tevita li jkun hemm ghadd ta` kawzi fuq l-istess mertu (App. Civ. 23.3.1962 fil-kawza fl-ismijiet **Sant Cassia et vs Montebello et** (Kollez. Vol:XLVI.i.171) meta dawk il-persuni jistghu jitqieghdu f`gudizzju wiehed li jikkonsidra l-qaghda rispettiva taghhom (Ara per ezempju, App. Civ. 23.11.1898 fil-kawza fl-ismijiet **Stepton vs Spiteri** (Kollez. Vol: XVI.i.117). Huwa essenzjali, ghalhekk, li persuna msejha fil-kawza jkollha interess fil-kwestjoni. Anzi, il-qafas ta` l-istitut tas-sejha fil-kawza johrog mill-kuncett fondamentali ta` interess tal-parti li toqghod f`gudizzju;*

*Illi l-interess li jsejjes is-sejha fil-kawza ghandu jkun fl-ezitu tal-gudizzju, mhux necessarjament fis-sens li l-imsejjah fil-kawza jkun kundannat jew mehlus, imma fis-sens li jsostni r-ragunijiet tal-attur jew tal-imharrek, jew sahansitra tieghu nnifsu differenti minn dawk tal-partijiet (Ara App. Civ 27.1.1997 fil-kawza fl-ismijiet **Anthony Azzopardi et noe vs Calcedonio sive Donald Attard et**). Imma, fi kwalunkwe kaz, l-interess tal-imsejjah fil-kawza ghandu jkun ta` livell bhal dak imfisser minn hafna sentenzi taghna bhala l-interess guridiku li ghandu jkollha parti fil-kawza. Fil-*

kaz prezenti, dan l-interess li jrid jintwera ghandu jkun l-interess ta` persuna mharrka;

Illi huwa stabilit ukoll li, minbarra l-ghan tal-ekonomija tal-gudizzji, l-istitut tas-sejha fil-kawza huwa mahsub ukoll li jiggarantixxi l-integrita` tal-gudizzju. Izda nghad ukoll li "l-istitut tal-kjamata fil-kawza ma jistax jigi applikat, m`ghandux ikun hemm rikors ghalih, fil-kazijiet fejn il-gudizzju jkun diga` integru bil-prezenza fil-kawza tal-konvenut u fejn ir-responsabbilta` tal-konvenut vis-a`-vis l-attur hija indubitata indipendentement minn x`relazzjonijiet jista` jkollu hu ma` haddiehor li, kwantu l-attur, jibqa` terz" (App. Inf. 18.5.1995 fil-kawza fl-ismijiet ***Farrugia vs Fava*** *(Kollez. Vol: LXXIX.ii.1110);*

Illi, kif inghad, il-Qrati taghna stabilew regoli li dwarhom is-sejha fil-kawza jmissha tigi meqjusa, u, b`mod partikolari, f`liema cirkostanzi ghandha tintlaqa` talba ghal tali sejha u, b`mod izjed siewi, meta m`ghandhiex jew ma jmisshiex tintlaqa` talba bhal din;

Illi l-Qorti ghandha tordna s-sejha fil-kawza jekk il-persuna li taghha tintalab din is-sejha jkollha dak l-interess li huwa mehtieg mil-ligi f`persuna biex minnu tista` tigi proposta azzjoni jew biex tigi opposta kontestazzjoni (P.A. 29.10.1935 fil-kawza fl-ismijiet ***Libreri vs Staines noe*** *(Kollez. Vol: XXIX.ii.706) u s-sentenzi hemm imsemmija). Madankollu, s-sejha fil-kawza m`ghandhiex tintuza biex jidhlu fil-kawza persuni li, ghalkemm ghandhom l-interess mehtieg, jiddahhlu biex jissostitwixxu persuni li ma jkun messhom qatt gew imharrkin, jew ikunu gew imharrkin hazin (P.A. 6.2.1962 fil-kawza fl-ismijiet* ***Tabone noe vs Magri*** *(Kollez. Vol: XLVI.ii.561) u l-bosta sentenzi hemm imsemmija; u App. Kumm. 19.5.1995 fil-kawza fl-ismijiet* ***Wismayer et vs Wismayer et*** *(Kollez. Vol: LXXIX.ii.955);*

*Illi ghalkemm normalment is-sejha fil-kawza ssir mill-parti mharrka, kif jidher mill-artikolu tal-ligi fuq imsemmi, din it-talba tista` ssir ukoll minn min ikun fetah il-kawza. Tista` ssir ukoll mill-Qorti ex ufficio, izda qatt minn u fuq talba tal-imsejjah innifsu (App. Civ. 11.5.2011 fil-kawza fl-ismijiet **<u>Reginald Fava pro et noe vs Suprintendent tas-Sahha Pubblika noe et</u>**). Ghal xi zmien kien jinghad li ma ghandhiex tintlaqa` talba ghas-sejha fil-kawza min-naha tal-attur meta dan seta` jew suppost li kien jaf bl-ezistenza jew l-interess ta` persuni fil-mertu tal-kwestjoni li huwa messu harrek sa mill-bidu (App. Civ.: 14.1.1938 fil-kawza fl-ismijiet **<u>Captur vs Felice</u>** (Kollez. Vol: XXX.i.1) u s-sentenzi hemm imsemmijin). Izda llum jidher li t-tifsira vera ta` dan il-punt thares izjed lejn il-kwestjoni tal-interess guridiku tal-imsejjah milli lejn l-gharfien jew le tal-attur (qabel ma bdiet il-kawza) dwar kull min seta` kellu interess (Ara P.A. JSP 16.3.1993 fil-kawza fl-ismijiet **<u>Joseph Ripard et vs Onor. Prim Imhallef Carmelo Schembri et</u>** u s-sentenzi hemm imsemmija) u dan dejjem bil-kawtela li l-istess sejha fil-kawza ma tintuzax biex jiddahhal fil-kawza mharrek iehor flimkien mal-imharrek originali li ma messu tharrek qatt (App. Civ. 26.4.1971 fil-kawza fl-ismijiet: **<u>Vincenzina Cassar vs Anthony Vella</u>** u s-sentenzi hemm imsemmija);*

Illi meta saret it-talba f`isem ir-rikorrent biex din il-Qorti tordna s-sejha fil-kawza tal-Avukat Generali, l-gharef difensur tieghu iggustifika t-talba fuq dak li jissemma fil-paragrafi ghaxra (10), hdax (11) u tnax (12) tar-rikors promotur. Dawn it-tliet paragrafi jitkellmu dwar ksur tal-jeddijiet tar-rikorrent min-naha tal-qrati li kienu qeghdin jisimghu l-kaz tieghu u qatghu s-sentenzi rispettivi. Huwa zied jghid li "din it-talba la tolqot negattivament u lanqas tippregudika lill-intimati prezenti. Inoltre dejjem gie ritenut illi fil-proceduri quddiem il- Prim`Awla Kostituzzjonali tigi adottata flessibilita` bil-ghan illi l-proceduri jistghu jwasslu ghall-ksib ta` rizultat li ghalih kienu intizi";

Illi, wara li qieset il-konsiderazzjonijiet fuq imsemmija

u dan fil-qafas tat-taghrif li tressaq s`issa quddiem din il-Qorti, hija tasal ghall-fehma li t-talba tar-rikorrent jixraq li tintlaqa`. Fl-ewwel lok, ghalkemm huwa minnu li l-intimati ma qajmu l-ebda eccezzjoni dwar jekk humiex il-kontraditturi legittimi tal-azzjoni attrici u lanqas eccezzjoni dwar in-nuqqas ta` integrita` tal-gudizzju, it-tliet paragrafi msemmija tar-rikors promotur jirrigwardaw ilmenti ta` ksur ta` dritt fundamentali min-naha ta` istituzzjoni (l-qrati) li z-zewg intimati ma jirrapprezentaw bl-ebda mod. Fit-tieni lok, il-persuna li l-gurisprudenza tqis bhala l-legittimu kontradittur xieraq f`kazijiet fejn jitqajjem ilment ta` ksur ta` jedd fundamentali dwar smigh xieraq minhabba operat partikolari ta` qorti huwa l-Avukat Generali (Ara, b`ezempju, Kost. 8.11.2004 fil-kawza fl-ismijiet: ***<u>Xuereb vs Registratur tal-Qrati et</u>*** *(Kollez. Vol: LXXXVIII.i.360) u Kost. 7.10.2005 fil-kawza fl-ismijiet:* ***<u>Mark Lombardo vs Kunsill Lokali Fgura et</u>*** *fost bosta ohrajn).*

Fit-tielet lok, it-talba ghas-sejha fil-kawza saret f`waqt li l-ligi thalli li ssir ladarba l-kawza ghadha fl-istadju (ghalkemm inoltrat) tat-tressiq tal-provi tal-intimati, u ghadha ma thallietx ghas-sentenza;

Illi l-Qorti tqis li ladarba kien ir-rikorrent innifsu li talab is-sejha fil-kawza u dan wara li kien iddikjara li ma kellux aktar provi x`iressaq, hija qieghda tilqa` t-talba tieghu biss ghar-ragunijiet imsemmija hawn fuq u bil-fehma shiha li ma jergax jinfetah il-gbir tal-provi tar-rikorrent u dan ghaliex ir-ragunijiet li wasslu biex it-talba tieghu tintlaqa` kienu jezistu sa mill-bidu tal-kawza u messhom kienu hwejjeg maghrufa minn dak il-waqt.

Minbarra dan, is-sejha fil-kawza tal-Avukat Generali trid issir bi spejjez ghar-rikorrent."

Ikkunsidrat :

Abbazi tal-fatti li jirrizultaw mill-atti, u fl-isfond tal-gurisprudenza fuq citata, ghal din il-Qorti huwa bil-wisq evidenti li l-persuni kollha ndikati mill-Avukat Generali fir-rikors tieghu, ghandhom l-interess rikjest mil-ligi sabiex ikunu parti fil-procediment odjern bhala kjamati fil-kawza, billi kemm dan il-procediment kif ukoll l-esitu tieghu huwa direttament, sostanzjalment u ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi relatat mal-kawza fuq citata bin-Nru. 100/2015 LM.

Din il-Qorti ssib konfort ghal dak li qeghda tghid f`diversi istanzi kostituzzjonali fejn fil-kaz ta` sitwazzjonijiet kwazi-identici ghal din tal-lum, qrati ta` gurisdizzjoni bhal din tal-lum ordnaw il-kjamata fil-kawza ta` persuni bl-interess li trid il-ligi. In partikolari tirreferi ghad-digriet tat-30 ta` Gunju 2015 li tat din il-Qorti diversament presjeduta fil-kawza fl-ismijiet **Lawrence Grech et vs L-Avukat Generali et.**

Provvediment

Ghar-ragunijiet kollha premessi, il-Qorti qeghda tipprovdi finalment dwar ir-rikors tal-Avukat Generali tat-30 ta` Ottubru 2018 billi qeghda tordna l-kjamata fil-kawza tal-persuni kollha ndikati fl-istess rikors.

Tordna n-notifika tal-atti lill-kjamati fil-kawza, spejjez tal-intimat Avukat Generali, u taghti lill-kjamati fil-kawza zmien ghoxrin (20) jum min-notifika sabiex jipprezentaw risposta.

L-ispejjez relatati mal-provvediment tal-lum jibqghu riservati ghall-gudizzju finali.

Onor. Joseph Zammit McKeon
Imhallef

Amanda Cassar
Deputat Registratur